

naar een
aardgasvrij
Nijmegen

Wijk warmteplan Bottendaal, publieksversie

Samen naar een aardgasvrij Bottendaal

Bottendaal gaat als één van de eerste Nijmeegse wijken op weg naar een aardgasvrije wijk. Bewoners, gemeente, woningcorporatie, bedrijven en instellingen hebben hiervoor samen een plan gemaakt: het wijkwarmteplan.

In dit plan staat welke stappen we zetten op weg naar een toekomst zonder aardgas. Welke mogelijkheden zijn er? Wat houden deze in? Welke beslissingen moeten we nemen en wanneer? En wat kunnen we op de korte termijn al doen? In dit plan staat nog niet wát het beste alternatief is voor aardgas. En ook niet wanneer de levering van aardgas stopt. Verder onderzoek naar drie mogelijke alternatieven wordt de komende tijd gestart.

Eén ding is duidelijk: welk alternatief het ook wordt, het is altijd belangrijk om minder energie te verbruiken. Dat kan bijvoorbeeld door uw woning te isoleren. De gemeente en de bewonerswerkgroep gaan hierbij de komende jaren helpen. Dit plan geeft alvast tips.

Waarom een wijkwarmteplan?

Het klimaat verandert. Om de gevolgen te beperken, mag de gemiddelde temperatuur op aarde niet meer dan 2 graden Celsius stijgen. Dat hebben we in 2015 afgesproken in het klimaatverdrag van Parijs. Daarom moet de uitstoot van broeikasgassen omlaag. Dit kan door minder aardgas te verbranden. Daarnaast willen we snel minderen met aardgas, om nieuwe aardbevingen in Groningen te voorkomen. En om niet afhankelijk te zijn van aardgas uit andere landen.

In 2050 moeten daarom alle woningen in Nederland van het aardgas af zijn. In Nijmegen zelfs in 2045, zo heeft de gemeenteraad bepaald. Dat gaat wijk voor wijk. En het begint in elke wijk met een wijkwarmteplan.

Waarom nu in Bottendaal?

Bottendaal is een wijk met heel diverse bewoners en uiteenlopende woningen. Van sociale huurwoningen tot koopwoningen en van monumenten tot nieuwbouw. Woningcorporatie Talis verhuurt bijna een derde van de woningen. Dat maakt het makkelijk om veel woningen tegelijk aan te pakken. We zien dat bewoners zich willen inzetten voor een duurzame wijk. Bottendaal biedt veel kansen voor nieuwe manieren van verwarmen. Bovendien is een deel van het gasnet toe aan vervanging. Daarom is Bottendaal een geschikte wijk om samen te zoeken naar de beste oplossingen voor aardgasvrij.

Hoe is het wijkwarmteplan gemaakt?

Voor de zomer van 2018 heeft de gemeente een eerste bewonersavond gehouden. Hier hebben we verteld over de plannen om Bottendaal aardgasvrij te maken. Er zijn daarna nog twee bewonersavonden geweest. Plus een themabijeenkomst over het verduurzamen van monumenten en een avond voor ondernemers. De komende tijd proberen we om nog meer inwoners te bereiken. En ook de woningeigenaren die bijvoorbeeld studentenkamers in Bottendaal verhuren.

We hebben bewoners gevraagd om mee te denken. Zo ontstond een bewonerswerkgroep met 22 deelnemers. Zij denken niet allemaal hetzelfde over een aardgasvrije wijk. Sommigen vinden het een goed idee, anderen zijn minder enthousiast. Net als in de wijk. Met alle meningen, zorgen, vragen, wensen, eisen en ideeën gaan we op weg naar een aardgasvrij Bottendaal. Op

een manier die zoveel mogelijk recht doet aan en rekening houdt met de verschillende bewoners.

Even kennismaken: projectgroep Aardgasvrij Bottendaal

Naast de bewonerswerkgroep is er een projectgroep. Deze bestaat uit:

- *Gemeente Nijmegen* heeft de regie in de overstap naar nieuwe energievormen. De gemeente maakt partijen enthousiast en verbindt ze met elkaar.
- *Woningcorporatie Talis* bezit ongeveer een derde van de woningen in Bottendaal. Talis wil zó investeren in haar woningen, dat wonen betaalbaar blijft voor de huurders.
- *Netbeheerder Alliander* gaat over de kabels en leidingen voor gas en elektriciteit. Alliander plant het onderhoud en stopzetten van het gasnet.

naar een aardgasvrij Nijmegen

- *Bewoners* zijn het middelpunt van het wijkwarmteplan. Wonen moet comfortabel en betaalbaar blijven. Voor woningeigenaren heeft de overstap van energie grote gevolgen. Zij moeten hun woning zelf gereed maken om af te koppelen van het gasnet. Dit vraagt om een investering. Daarnaast verandert er door de energietransitie veel in de wijk. Dat is ook een kans om andere zaken aan te pakken. Bijvoorbeeld de inrichting van de ruimte. In de projectgroep zit een aantal leden van de bewonerswerkgroep. Net als de Vereniging van Eigenaren (VvE) van het Dobbelmancomplex en de Bewonersorganisatie Bottendaal (BOB).

Bottendaal in beeld

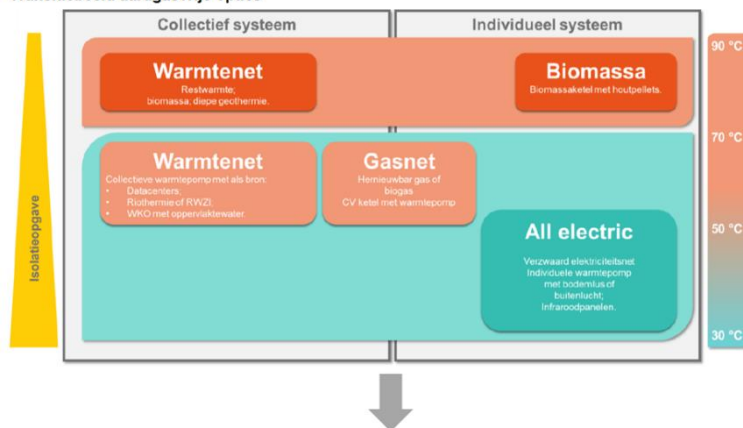
Het wijkwarmteplan schetst eerst een beeld van Bottendaal. Het is een fijne wijk om in te wonen. Bottendaal heeft een sterke eigen identiteit, met kritische inwoners die veel kansen zien. En die actief zijn in verenigingen en sport. De wijk is zeer dicht bebouwd en er zijn veel winkels en horeca. Het gemiddelde bouwjaar van de panden is 1920. Op het Dobbelmanterrein staan nieuwere gebouwen. De meeste panden hebben een gasketel voor verwarming, warm tapwater en koken. Het gemiddelde gasverbruik is gelijk aan het landelijk gemiddelde.

Natuurlijk zijn er aandachtspunten. Zoals 'verkamering': de verhuur van kamers aan studenten heeft invloed op de krappe openbare ruimte. En het zorgt voor botsende leefstijlen. Andere problemen in de wijk zijn volgens bewoners rotzooi op straat, verkeersveiligheid en -drukke.

Alternatieve bronnen voor verwarmen

Er zijn verschillende alternatieven voor aardgas. Zoals een warmtenet, biogas en waterstofgas of biomassa (hout of ander plantaardig materiaal). Ook een warmtepomp is een oplossing, of een systeem dat diverse opties combineert. Het wijkwarmteplan zet de duurzame alternatieven op een rij.

Transitiebeeld aardgasvrije opties

Voor Bottendaal blijken drie alternatieven kansrijk:

1. All-electric woningen: alles op elektriciteit dus. Een warmtepomp zorgt voor warmte. In kleine gebieden zijn ook combinatie-oplossingen mogelijk.
2. Kleine, gezamenlijke oplossingen voor verwarming met lage temperatuur. Dit vraagt om goed geïsoleerde woningen of na-verwarming met warmtepompen.
3. Mogelijk in de toekomst aansluiten op het stedelijk warmtenet.

Wat vinden bewoners?

We hebben de keuzemogelijkheden besproken met de bewoners. Hierbij hebben we gekeken hoe duurzaam, betaalbaar en uitvoerbaar de oplossingen zijn. En of ze zorgen voor overlast. Elke oplossing heeft voor en tegens. De bewonerswerkgroep streeft naar een klimaatneutrale wijk en heeft de voorkeur voor een lage temperatuur warmtenet.

Kiezen kan nog niet

Er is veel onderzoek gedaan naar de alternatieven. Ook hebben we voor Bottendaal de kosten laten berekenen voor een all-electric oplossing en een warmtenet met lage en hoge temperatuur. En welk bedrag we hiervan terugverdienen. Toch kunnen we nog geen verantwoorde keuze maken. Er is bijvoorbeeld nog veel onderzoek nodig naar een duurzame warmtebron. In Nijmegen kijken we naar geothermie als warmtebron; het gebruik van warmte van diep uit de grond. Daarnaast is een groot deel van de particuliere woningen in Bottendaal nog onvoldoende geïsoleerd. De warmtevraag per woning verschilt daardoor. Dat maakt het kiezen van een alternatief lastig. Geen enkel alternatief lijkt duurzaam, betaalbaar én betrouwbaar. Massaal overstappen naar elektrisch kan ook nog niet. Dat kan het elektriciteitsnetwerk niet aan. Daarom worden alternatieven verder onderzocht op haalbaarheid.

Samen op weg naar aardgasvrij

Er is dus nog geen duidelijkheid over één alternatief warmtesysteem voor heel Bottendaal. Maar dat betekent niet dat we stil gaan zitten! Uiterlijk in 2027 willen we een plan hebben met een alternatief voor aardgas. Of dit lukt, hangt af van landelijke ontwikkelingen en resultaten van pilots. Zo wil de bewonersgroep de mogelijkheid van een warmtenet wat warmte met een lage temperatuur levert verder onderzoeken en wil de VVE van een appartementencomplex onderzoeken of het verduurzamen van de huidige gasketels kan leiden tot lagere maandlasten en een verlaging van de CO2-uitstoot. Ondertussen gaan we aan de slag om het energieverbruik te verminderen. Bijvoorbeeld door te isoleren.

Ook de bewonerswerkgroep vindt isolatie belangrijk. Maar tegelijk zijn er nog veel vragen. Vooral als het gaat om de woningen van begin 1900. Bij deze woningen is bijvoorbeeld muurisolatie lastig. Daarnaast zijn er in Bottendaal veel kleine VvE's. Die hebben vaak geen onderhoudsplan en ook geen geld. Extra aandacht is ook nodig voor particuliere verhuurders en bijvoorbeeld horecaondernemers. We zetten voorlopig in op het verminderen van energiegebruik als geheel. Daar kan iedereen ook met gedrag aan bijdragen.

Wie doet wat?

Gemeente Nijmegen start onder andere een campagne over energie besparen en isoleren. Ook organiseert de gemeente de collectieve inkoop van isolatiemaatregelen en zonnepanelen. En kijkt hoe ze duurzame initiatieven kan ondersteunen.

De bewonerswerkgroep zet buurtcontactpersonen in om mensen te stimuleren hun huis te verduurzamen. Ze laat voorbeelden zien, maakt een rekenmodel en houdt workshops en informatieavonden. Ook komt er een wijkwebsite. De bewonerswerkgroep wil daarnaast onderzoeken of het mogelijk is om een collectieve warmtevoorziening in eigendom en beheer van de bewoners zelf te realiseren.

Talis heeft haar woningen al gerenoveerd en verduurzaamd tot energielabel C. Nu gaat Talis testen doen met lagere afgiftemperaturen in verschillende woningtypen. Verder ondersteunen zij de onderzoeken die in de wijk worden gedaan.

Alliander verzwart waar nodig het elektriciteitsnet en verwijdert waar mogelijk het gasnet. Verder zoekt de netbeheerder onder andere slimme combinaties in planning en werkzaamheden.

naar een
aardgasvrij
Nijmegen

Wat kunt u doen?

Iedereen kan alvast beginnen met energie besparen. Dat kan op veel manieren. Een paar tips:

- Zet de verwarming een uur voor het naar bed gaan al lager
- Doe 's avonds de gordijnen dicht
- Zet radiatoren uit in ruimtes waar u niet komt
- Houd de deuren zoveel mogelijk dicht
- Laat het warme water niet onnodig doorlopen
- Doe het licht uit in ruimtes waar u niet bent
- Haal opladers uit het stopcontact wanneer u ze niet gebruikt
- Laat apparaten niet stand-by staan
- Gebruik wasmachines, drogers en afwasmachines bewust en efficiënt (volle wasbeurten zijn zuiniger, zet de temperatuur lager, gebruik een wasrek i.p.v. de droger)
- Kies voor LED-verlichting
- Koop apparatuur met een A-label
- Heeft u plannen voor een nieuwe keuken? Kies dan voor elektrisch koken
- Isoleer uw woning. Kijk op www.nijmegen.nl/aardgasvrij voor mogelijke maatregelen én de besparing die deze opleveren

Wie betaalt dat?

Er zijn veel maatregelen waarmee u direct bespaart op energieverbruik. Vaak kunt u hiervoor gebruik maken van leningen en subsidies van de overheid. Bijvoorbeeld:

1. Subsidie energiebesparing eigen huis, voor particulier tot 1-1-2021 en VvE's tot 1-1-2023
2. Subsidie van de provincie Gelderland voor begeleiding van VvE's naar nul-op-de-meter of zeer energie zuinig
3. Investeringsubsidie duurzame energie vanaf 1-1-2021 samengevoegd met SEEH
4. Energiebespaarlening van het Nationaal Warmtefonds
5. Duurzame Monumentenlening van het Restauratiefonds
6. Duurzaamheidslening van de gemeente Nijmegen en in samenwerking met de provincie de Toekomstbestendig wonen lening
7. Subsidie Nijmegen voor de aanleg van een groendak, afkoppelen van hemelwater en afsluiten aardgasaansluiting

Geld lenen via de bank kan natuurlijk ook. Bijvoorbeeld met een lening van Greenloan of een zogenaamde groene hypotheek. Ook bieden banken vaak rentekorting voor duurzame woningen.

Meer weten? Neem contact op met Loket Duurzaam Wonen Plus: info@duurzaamwonenplus.nl.

Planning

Afgerond in januari-maart 2020

Start voorbereidingen voor aanbesteding energiescans en collectieve inkoopacties stadsbreed. We beginnen in de startwijken.

Gestart vanaf augustus 2020

Verdere professionalisering Loket Duurzaam Wonen Plus (verbeteren digitale dienstverlening en bepalen rol van het loket in de startwijken).

Opstellen energieadviezen voor de zeven woningtypen in Bottendaal. De adviezen voor deze meest voorkomende woningtypen dienen als basis voor collectieve inkoopacties.

Gestart vanaf september-december (lopende activiteiten)

Bewoners kunnen deelnemen aan opleiding tot energiecoach.

Start 'buurtloket' van gemeente voor informatie aan bewoners.

Maatwerk energieadviezen voor monumenten (op aanvraag).

Collectieve inkoopavonden en realisatie isolatiemaatregelen en presentatie Wijkwarmteplan.

Startevenement campagne verduurzamen woningen, met consultatieronde Wijkwarmteplan en collectieve inkoopactiviteiten voor huiseigenaren.

Onderzoek naar 'beloningsmaatregelen' gereed.

Start onderzoek monumentenregelingen en bouwbesluit (zodat eventueel vernieuwde regelingen per 1 januari 2021 kunnen ingaan).

2021

Verder onderzoek naar de haalbaarheid van een MT- en LT-warmtenet en een all electric-variant in samenwerking met Bottendaal Groen en de VVE's van het Dobbelmancomplex.

Communicatie activiteiten.

Herhalen collectieve inkoopacties en begeleiden isolatieacties

Meer weten over de energietransitie in Nijmegen? Kijk op www.nijmegen.nl/aardgasvrij of kom langs bij het loket Duurzaam Wonen plus (op vrijdag in de Stadswinkel en alle even weken op woensdagmiddag tussen 14 en 17 uur in Wijkcentrum Burghardt).